

V božični noči.

(Enodejanka.)

Osebe: Anka, Ivček, mama, očka, angel. Pozorišče: ubožna tesna sobica v delavski baraki. (V kotu jaslice.)

1. prizor.

Anka (gleda skozi zaprto okence na razsvetljeno mesto):

Kako nocoj je vse svetlo!

Ah, danes se odpre nebo,

ko angelci naznanijo,

da Detece je rójeno!

Ivček (vstopi, premražen, v roki drži smrečico).

Anka: Kje hodiš, bratec moj,
ko sveti je večer nocoj?
Saj ves od mraza trepetáš —
Kaj vidim, smrečico imaš?

Ivček: Podaril mi jo je šepavi mož
in rekel je: »Da molil boš
še zame na to sveto noč.
Nocoj ima prošnja čudno moč.«

Anka (ki je prinesla večerjo):
Le sedi, da večerjava,
je kava skoro že hladná.

Ivček (sede k večerji):
Kako, da mame ni doma?
Kam tako pozno je odšla?

Anka (žalostno):
O, bratec moj, kako je to hudo!
Očeta iz tovarne ni biló;
ko sedem je že ura bila,
uboga mati je vzdihnila:
»Nocoj povsod, povsod je mir,
nocoj presveti je večer.
Le v delavske temne barake
veselje pozabilo je korake.
Zakaj ga ni — kje se mudi?
Nocoj vendár naprej ne dela;
iskat ga grem,« je zaihtela.
Tesnó se v ruto je zavila
in mene sámo tu pustila.

Ivček: O, da bi že domov prišla!
Saj jo težkó že čakava.

Anka: Predragi bratec, daj, moliva,
na smrekci svečico prižgala!
Nocoj in vso to sveto noč
ima molitev čudno moč.

Ivček (postavi smrečico pred jaslice, prižge na njej svečko):
O sestrica, moliva res lepó,
čep rav zaspan in truden sem zeló.
Pri jaslicah najlepše je,
kjer božje Dete gleda te.

Oba (pokleknetá pred jaslice, skleneta roki).

Anka: Oče naš...

Ivček: Daj nam danes...
(Ves zaspan se med molitvico nanašloni na stol in skrije glavo v dlani).

Anka: Zdrava Marija...

... telesa, Jezus.

(Ivček je zadremal in nič ne odgovori, zato Anka glasneje ponovi):
in blagoslovljen ... Jezus!

(Ker se bratec le ne zgane, moli sama naprej):

Sveta Marija...

(Potem lahko pocuka Ivčka za rokav):

Ne slišiš, čuj me, bratec moj!

Moliva srčno vsaj nocoj! —

Že spi, ubožček, truden je.

(Zasliši se iz daljave tiho petje »Sveta noč« — harmonij spremlja).

Ivček (v sanjah):

O, mama, moje jaslice.

Poglej to zvezdico lepo,

ki sveti Jezuščku zlató;

in angelčki mu poejo,

pastirčki ovčke nosijo!

Anka (ki pa pesmi ne sliši):

Le spavaj, bratec, v sanji zlati,

sladkó pri jaslicah je spati.

(V daljavi božično zvonjenje).

Vse tiho je — le iz daljine,

iz srečne, blažene doline,

tako lepo, lepo zvoni...

Tam doli zdaj nihče ne spi.

Pri njih svetló je in gorkó,

le v teh barakah je hudó.

O, Dete božje, prosim te,

ubogih vsaj usmili se!

In očku daj zasluzka, dela,

daj, da bo mamica vesela,

da nikdar več ne bo jokala,

da vsak dan nam bo kruhka dala,

da v sobi borni bo gorko,

da očka nič več hud ne bo.

Vsak dan bom lučko ti prižgala,

vsak dan pri jaslicah klečala.

O, Jezušček, to sveto noč,

pokaži svojo božjo moč!

Sveti angel... (moli čimdalje tiše,

končno zadremlje).

(Iz daljave zvon, pesem.)

Ivček: Čuj, očka — o, — Kako lepó!

Gotovo angelci pojo —

Pojo s srebrnimi glasovi.

Kako lepo doné zvonovi!

(Zvon utihne, pesem ob harmoniju

je močnejša in močnejša, soba se

razsvetli, božični angel v snežnobeli

obleki neslišno vstopi; poklekne k

jaslicam za otrokoma in jima položi

roke na ramena. Pesem utihne,

le harmonij prav tiho spremlja

anglove besede z božično melodijo.)

2. prizor:

Angel: Nocoj, nocoj je sveta noč,
nocoj ima prošnja čudno moč.
Nedolžna angelčka, le sladko spita,
v življenje lepše se zbudita,
saj Detece nebeško malo
vam samo je nekoč dejalo:
»Prosrite in se vam bo dalo!«
(Angel vstaja, odhaja, sobica se
temni, melodija polagoma ugaša.)

Ivček (plane iz sanj):
O, lepi angel, kam zdaj greš?

Anka (prav tako):
Ne smeš odtod že zdaj, ne smeš!

3. prizor:

Mati (obstoji pri vratih):
Kaj je, otroka, tu sem zdaj,
nič več nocoj ne grem nazaj.

Ivček: O, mama, ti? — Kako lepó
tu meni v sanjah je bilo!
Neslišno angel lep in bel
k nam, semle v sobo je prišel.
Bilo je čudežno svetló,
zvonilo je tako lepó.

Anka: Prelepa pesem vzplavala,
prečudno me uspavala,
In angel bel govoril je,
da zaihtelo bi srcé
od prevelike sreče te.

Ivček: Pa očka, ni prišel s teboj?
Kje neki se mudi nocoj?

Mati: V tovarni delo vse stoji,
a njega od nikoder ni.
Po krémah vseh sem ga iskala,
sosede delavce sem vpraševala.
A vsak mi le tako pové,
da iz tovarne je gredé
z neznancom nekim v mesto šel.
Sam Bog ve, kam se li je del?

Ivček: Kako drugače bilo je nekđaj,
samo, če spomnim se nazaj.
A vsak dan huje je sedaj.
O, mamica, zakaj, zakaj?

Anka: Pred leti, mama, spomni se,
na one lepe praznike;
ko sladko si potico pekla,
ko zjutraj ateku si rekla:
»Po delu, očka, v mesto skoči!
Če vidiš Jezuščka, pa mu naroči,
naj položi pred jaslice
za Anko čeveljčke nové,
za Ivčka gorko suknjico,
da bode v cerkev šel lahko.«
Kako, da ni tako sedaj?
O, mamica, zakaj, zakaj?

Mati: Otroka moja, danes je hudo;
življenje je tako težkó.
Ljudje Boga so zapustili,
bogastvo, čast so bolj vzljubili.
Bogati reveže so pozabili.
Namesto da bi jim dobrot delili,
še srčno kri bi jim izpili,
da sebi več bi nagrabili.
Le Bog pomore v taki sili,
če homo ga srčno prosili.

Ivček: Da, mama, saj je rekel mož:
»Na, deček, da pomolil boš
še zame na to sveto noč;
nocoj ima molitev čudno moč!«

Anka: In prav tako je angel del,
ki v lepih sanjah je prišel.
Veš, mama, prej midva
že k Jezuščku molila sva.

Mati: O polnoči, ko drugi vsi veseli
v cerkev bodo pohiteli,
mi bomo v izbici ostali
in ateka bomo čakali.
Tam zunaj mraz je, burja brije,
zvezdá milijon na nebu sije,
tako je jasno, svetlo vse,
po hišah luči vse goré.
Nam tale lučka bo svetila
in Jezuščku bo govorila,
kako ubogi, revni smo.
Vendár vsi trdno vérujemo,
da Dete pomagalo bo.

Ivček: Oj, mama, prosim te lepó,
povej, povej povestico,
kako se Jezušček nekoč
prikazal je na sveto noč
v tovarni ubogím delavcem.
Kako je to zgodilo se?

Mati: Že vem!
Kot danes bil je svet večer,
kot danes bil povsod je mir;
le ti ubogi delavci
v tovarno so na delo šli.
Srebrno zunaj so zvonovi peli,
njim pa le stroji so brneli
to večno, težko pesem dela,
in lica mračna, vsa že vela,
to noč še bolj so jim bledela.
Polnoč skrivnostna je takó
z nebes hitela na zemljó.
Mogočni so glasovi bili,
mogočno v cerkev so vabili.
Še motnih oken so se dotaknili,
za njimi trudni težko so vzdihnili.
Nemirno zvoki so zavalovali,
grmenja strojev so se zbalí —
in trepetaje so vtihnili,
da ubogih src bi ne ranili —
da bi v oči ne privabili
zadrževanih vseh solza. —
Tedaj prav polnoč je bilá.
Naenkrat so obrazi veli
v nebeški čudež zastrmeli;
ker sila strojev je utihnila,
premila luč je v mračnost lila.
Nihče ni vedel, kdaj, kako,
prelepo Dete, čudežno,
z nebeško jasnimi očmi,
s prelestno zlatimi lasmi,
v prebeli, snežni haljici
med stroji je skrivnostno vstalo.
V ročici šopek je držalo.
V prečudno luč so čaše bele
opojno, sladko zadehtele.
V neznani sreči zdelane postave
globoko so klonile glave. —
Pri vsakem Dete je obstalo,
sladkó, sladkó se mu smehljalo.

Uprlo vanj je očke jasne,
 prožilo mu cvetove krasne.
 Z ročico drugo Dete zalo
 je sveti blagoslov dajalo.
 Neslišno preko vseh soban
 otroček stopal je krasán. —
 Gospod tovarne gledat gre,
 zakaj tako mirno je vse.
 Začuden v Dete zastmi,
 ki z nežno rokco mu preti. —
 Presunjen bridko zaihti:
 »Odpusti, joj, odpusti mi!«
 In Dete spet se nasmehlja,
 še njemu rož dehtečih dá.
 Mu blagoslov svoj podeli.
 Gospod ves ganjen govori:
 »O, bratje moji, odpustite!
 Med svoje drage pohiтите,
 zasé, zamé sréno molite!
 O, saj nocoj, to sveto noč
 ima molitev čudno moč!«
 Odslej so vedno stroji stali,
 kadar so božič praznovali.

Anka: Kako lepo, kako lepó,
 ko bi še zdaj tako biló,
 da Jezušček bi prišel sem
 k nesrečnim, bednim delavcem.

Ivček: Kaj, mama, če pa pridna sva,
 če k Njemu vedno moliva,
 ganiči mora Jezuščka!

Mati: Da, da, prav je tako, otroka;
 naj naša vera bo globoka,
 potem gotovo slišal bo,
 kako ga milo kličemo.

4. prizor:

Očka (vstopi z velikim zavojem):

Dober večer, družinica!
 Predragi moji, vsi doma?

Mati: O, vsi. — Pa kje si vendar bil?

Očka: Nocoj, nocoj sem srečen — o!
 Kaj nosiš, kje si to dobil?

Očka: Mi v duši je tako lepo.
 Odslej hudo nam več ne bo.
 To sveto noč je Detece
 uslišalo nam vse prošnje.
 Kar ste želeli, vam je dalo,
 poglejte, kaj nam je poslalo!
 (Razvija.)

Mati: O mili Bog, nebeški Oče!
 Kako vendar je to mogoče?

Očka: Tu majki naši jopico
 in Ivčku toplo suknjico.
 Za Anico ta plašček je
 in čeveljčki novi za vse.

Ivček: Juhu, bom v cerkev šel lahko
 o polnoči, to bo lepo!

Anka: In jaz in mama, očka, vsi,
 vsi bomo k polnočnici šli!

Vsi (se obuvajo, oblačijo).

Mati: Povej, razjasni nam vse to!

Očka: Takole, dragi, je biló:
 Po dolgih letih včeraj sva
 s tovarišem iz vojske se sešla.
 Nekoč na bojnem polju tam
 sem mu življenje rešil sam.

Hvaležen mi je res zeló,
 peljal me v mesto je s sabó,
 in nakupila sva vse to.
 Po praznikih spet prišel bo,
 nas vse odpeljal v drugi kraj,
 nikdár nas več ne bo nazaj,
 v to tesno, borno sobico,
 ker k sebi v službo vzel me bo.
 Zdaj, dragi, le se veselite,
 pri maši Dete zahvalite!
 (Slovesno pritrkavanje.)

O, čujte, čujte, že zvoní!
 Le hitro, bomo kar odšli!

Ivček: Kako je lepa suknjica!

Anka: Kako se plašček mi poda!

Kako se čevlji svetijo,
 in tebi, mami prav tako!

Mati: Tako sem srečna in vesela,
 da kar jokati bi začela.

Očka: Pojdimo kar, zavijte se tesno,
 ker burja vije, mrzlo je zelo.
 (Odpira.)

Kako je jasno in svetló.

Ivček (že zunaj):

Juhu, zdaj pa gremo!

5. prizor:

(Zvonjenje postaja tišje, semintja se sliši
 vesel vzklik otrok. Iz pritajenega zvonje-
 nja vstane nežna melodija »Sveta noč«
 na harmoniju; pridružijo se ji glasovi in pojo
 vse tri kitiče: prvo tiho, vendar naraščajo,
 drugo precej močno, tretjo tiše in tiše.
 Ko pesem utihne, harmonij še ves čas
 med angelovim govorom spremlja.)

Angel (po končani pesmi):

Nocoj povsod, povsod je mir,
 saj sveti, sveti je večer.

Polnoč skrivnostna vsa tako
 z nebes hiti k vam na zemljó.

Da, tudi k vam nocoj hiti,
 vi delavci, brezdomci vsi!

Obupani in bedni, o sirote!
 Bi radi kruha, radi bi gorkote?

Poglejte! Božje Detece
 ima le revne jaslice,

ima le golo slamico —
 ima ubogo Mamico.

A drobno Dete — Kralj je res!
 Je Kralj sveta in Kralj nebes!

Molite vsi nocoj, molite,
 vsaj skromno lučko mu prižgite!

Saj samo Dete je dejalo:
 »Prosíte in se vam bo dalo!«

Najprej molite sami záse,
 za druge in za boljše čase!

Največ nocoj molite vsi,
 da bo ljubezen med ljudmi!

Ljubezen prava bo samo
 rešila grešno to zemljo.

Da bo med vami božji mir,
 nocoj, ko sveti je večer,

molite; saj na sveto noč
 ima molitev čudno moč.

(Melodija pojema, zastor počasi pada.)